

Лекция 8

Примери за организация на ученически изследователски проекти

*Приложение на изследователски подходи, интердисциплинарни
методи и нови технологии в проектноориентираното обучение
по български език*

31.10.2020 – 1.11.2020

Пример за теоретична рамка на ученически проект

В тази лекция ще представим:

- конкретен пример за изработване на теоретична рамка – организиране, възлагане и провеждане на ученически проект като част от процеса на обучение по български език;
- обобщение на курса.

Пример за теоретична рамка на ученически проект

Проектът може да бъде фокусиран върху конкретно езиково явление или върху взаимосвързани явления.

Пример за теоретична рамка на ученически проект

Проектът може да бъде **интердисциплинарен**:

- свързан с журналистиката – изследване на езика в медиите;
- свързан с литературата – изследване на езика на автор или литературно произведение;
- свързан с компютърните науки – разработване на електронен ресурс или приложение;
- свързан с преподаването – учениците да се поставят в ролята на учител и да намерят сполучлив начин за представяне на учебно съдържание.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

1

Формулиране на изследователски проблем

- Минало неопределено време: форми, употреба, словоред, страдателен залог, преизказване.
- Учениците може сами да формулират в детайли какво точно ще включва проектът.
- Възможен подход е да представят идеите си и учителят да даде насоки дали са подходящи.
- Темата е подходяща за различни възрасти (с различна трудност и обем).

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

2

Знания и умения

Необходими знания:

- образуване на формите за минало свършено деятелно причастие на глаголи от 1, 2 и 3 спрежение;
- образуване на формите за минало неопределено време – положителни, отрицателни и въпросителни;
- значение на граматичната категория.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

2

Знания и умения

Нови знания:

- фонетични промени при формообразуването (*пера – прал, дойда – дошъл*);
- употреби на минало неопределено време;
- словоредни варианти и вмъкване на елементи между частите на глаголната форма;
- страдателен залог и преизказване.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

3

Изследователски подходи

- **Търсене на подходящ езиков материал – от корпуси, интернет и др. (подбор от поне 3 различни източника: научни, публицистични и художествени текстове; изключване на неподходящи примери; минимално количество събрани и проверени примери: 100 изречения).**
- **Сравнение на информацията за минало неопределено време в учебници, граматики, научни публикации (съпоставка на описанието на формите и на определенията за значението на категорията, описани в два или повече източника).**

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

3

Изследователски подходи

→ **Класификация на примерите според избрания обект за изследване:**

- при фонетичните промени във формообразуването – според промяната и спрежението на глагола;
- при словоредата – според реда на частите на глаголната форма и класовете думи, които могат да се вмъкнат между тях;
- при залога – според употребата на деятелен и страдателен залог;
- при преизказването – според употребата на непреизказни и преизказни форми.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

3

Изследователски подходи

- **Анализ на случаите и изводи** – кои примери илюстрират обособените групи, има ли изключения, могат ли да се формулират правила според избраните особености за изследване – правописни, словоредни, семантични.
- **Описание на резултатите** – описание на цялостния процес на изследване стъпка по стъпка – от събирането на примерите до аргументите за обобщенията и изводите.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

4

Помощни средства

- Граматичният речник на българския език: за справка за формите на думите и техните граматични характеристики
- Българският национален корпус: за извличане на примери
- Учебници, граматики, публикации:
  - *Грамматика на съвременния български книжовен език. Т. 2. Морфология.* БАН, 1982.
  - Руселина Ницолова. *Българска граматика. Морфология.* УИ „Св. Климент Охридски“, 2008.
  - Иван Куцаров. *Теоретична граматика на българския език: Морфология.* УИ „Паисий Хилендарски“, 2007.
- Други материали – видеоуроците в канала на Института за български език в Ютюб.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

4

Помощни средства

Използване на Българския национален корпус:

- възможност за търсене по словоформи, основни форми, (набор от) граматични характеристики;
- наблюдение за фонетичните промени при формообразуването на някои глаголи (правописни правила);
- наблюдение за случаите на употреба на минало неопределено време;
- наблюдение за словоредните варианти и вмъкването на елементи между частите на глаголната форма;
- образуване и употреба на страдателен залог и форми за преизказване.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

4

Помощни средства

→ Видеоуроци в канала на Института за български език в Ютюб

Да си припомним!

минало свършено време
минало несвършено време

сегашно време

бъдеще време

преди

сега

утре

Да, срещнах го вчера,
докато събираше
червеи.

Гого и Мая си говорят.

Знаеш ли, че Киро ще ходи
за риба?

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

4

Помощни средства

→ Видеоуроци в канала на Института за български език в Ютюб

Крадецът **е влязъл** в къщата и **сега** телевизорът липсва.

някога преди

сега

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

5

Определяне на екип

Проектът може да бъде **индивидуален** или **групов**. При изпълнението на групов проект може да се постигне допълнителна цел за развитие на умения за работа в екип.

- **Малък екип:** може да бъде сформирани екип до трима ученици.
- В екипа може да бъде включен и преподавател, по-голям ученик или външен участник (например от Института за български език).

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

6

Инструкция за работа

Съдържа указания към учениците и изисквания към изпълнението.

- Съберете езикови данни за: фонетични промени в глаголните форми при образуване на минало неопределено време; употребата на минало неопределено време; словоредните варианти и възможностите за вмъкване на елементи между частите на глаголната форма; образуването и употребата на страдателен залог и формите за преизказване.
- Използвайте **Българския национален корпус**.
- Овладейте функционалностите на езика за търсене в Корпуса.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

6

Инструкция за работа

Съдържа указания към учениците и изисквания към изпълнението.

→ Потърсете в посочената литература описание за: фонетични промени в глаголните форми при образуване на минало неопределено време; употребата на минало неопределено време; образуването и употребата на страдателен залог и формите за преизказване.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

6

Инструкция за работа

Съдържа указания към учениците и изисквания към изпълнението.

- Опишете подробно възможните фонетични промени в глаголните форми за изразяване на минало неопределено време; случаите на употреба на минало неопределено време; възможните словоредни варианти; вмъкването на елементи между частите на глаголната форма; образуването и употребата на страдателен залог и формите за преизказване.
- Илюстрирайте всеки случай с подходящи примери.
- Посочете източниците за примерите.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

6

Инструкция за работа

Съдържа указания към учениците и изисквания към изпълнението.

- Срок на изпълнение: 1 седмица.
- Форма на представяне на проекта: презентация.
- Препоръчителен обем: не повече от 20 слайда.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

7

План на работата по проекта

→ Формулиране на изследователски подцели и задачи за изпълнението им

Срок: ...   Изпълнители: ...

→ Избор на източници за събиране на примери и изучаване на начините за извличането им

Срок: ...   Изпълнители: ...

→ Проучване на литературата по въпроса

Срок: ...   Изпълнители: ...

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

7

План на работата по проекта

→ Класификация на събраните примери по избрани критерии

Срок: ... Изпълнители: ...

→ Сравнение на илюстрираните явления в намерените примери с описанията в изследваната литература

Срок: ... Изпълнители: ...

→ Систематизиране и описание на изследваните случаи

Срок: ... Изпълнители: ...

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

8

Насоки за представяне

Представянето на резултатите от проекта може да стане под различна форма:

- Презентация
- Кратък научен текст
- Представяне под формата на интерактивен урок
- Провеждане под формата на интерактивно упражнение
- Съставяне на тест.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

9

Критерии за оценка

Трябва да се оцени **качеството на изпълнението на проекта**, доколко са постигнати целите на обучението, спазена ли е инструкцията, изпълнен ли е планът:

- Събрани ли са достатъчно количество примери;
- Представени ли са интересни, проблемни, спорни случаи;
- Включени ли са различни употреби на времето;
- Разнообразни ли са събраните материали, интересни ли са;
- Верни ли са наблюденията;
- Спазени ли са сроковете;
- Добре ли работи екипът.

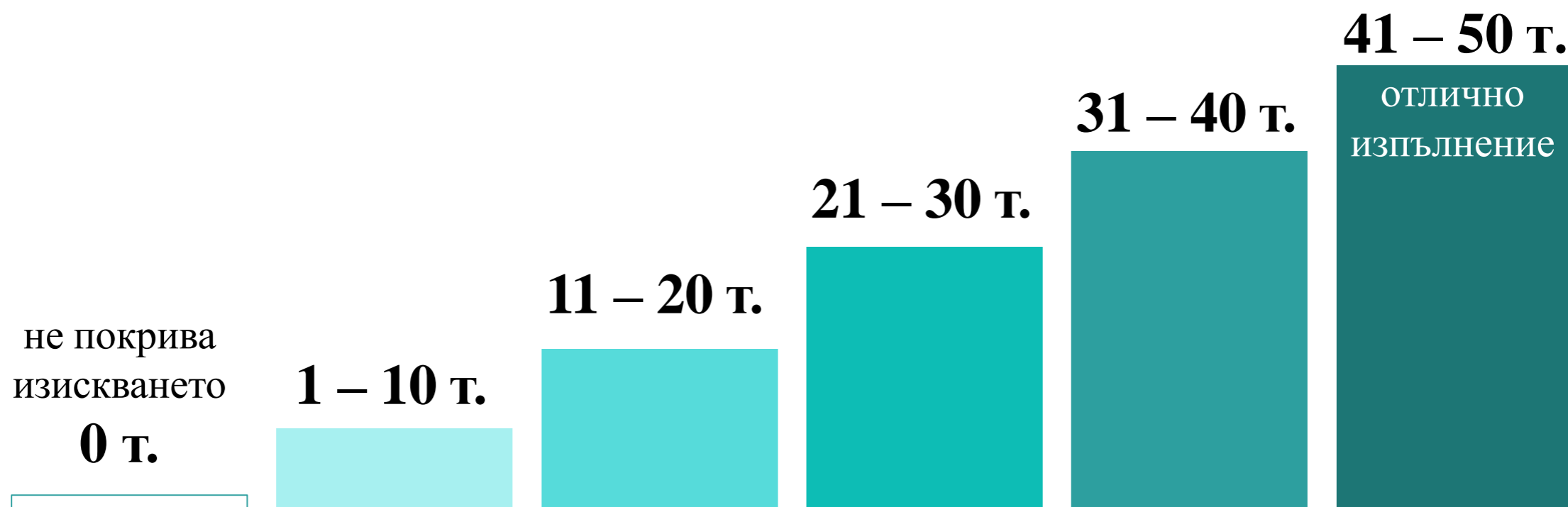
Теоретична рамка: стъпка по стъпка

9

Критерии за оценка

- Критериите за оценка трябва да се формулират ясно.
- Възможно е да се предвиди цифрова скала за оценка или точкова система.

Теоретична рамка: стъпка по стъпка

9

Критерии за оценка

Възможни подходи:

- Преподавателят оценява сам изпълнението на проекта.
- Проектът се оценява от комисия, в която може да участват и ученици.
- Всички (някои) ученици оценяват проекта.
- Проектът се оценява анонимно.
- Ученикът сам оценява проекта си.
- Може да се използва комбинация от горните.

Други примери

Ученически разработки в областта на българистиката:

Наградени ученически проекти от Петата сесия на Ученическия институт на Българската академия на науките

Други примерни теми за проекти

- Приложение на Граматичния речник и Българския национален корпус за наблюдения върху формообразуването
- Приложение на Българския национален корпус за наблюдения върху словообразуването
- Причастията като части от глаголни форми и като прилагателни имена
- Семантична и лексикална съчетаемост на глаголите за възприятие

Други примерни теми за проекти

- Семантична и лексикална съчетаемост на глаголите за мисловна дейност
- Семантична и лексикална съчетаемост на глагола
- Компютърен речник на новите думи в българския език
- Компютърен речник на фразеологизмите, които се употребяват от ученици.

Лекция 8

В тази заключителна лекция представихме обобщение на курса, като разработихме пример за организиране, възлагане и провеждане на ученически проект като част от процеса на обучение.

За въпроси:

teacher@ibl.bas.bg

Можете да използвате и **Форума за въпроси и отговори** на Образователната платформа на Института за български език.

Проектът
„Написаното остава. Пиши правилно!“

се осъществява по

Програма „Образование с наука“

на Министерството на образованието и науката и
Българската академия на науките.

Образование
с наука

